

Változatok egy elbeszélőre

Narrációs megoldások Arany László

A délibábok hőse című művében

0. Bevezetés

1. Az elbeszélés mint példa – az elbeszélés célja

- elbeszélő, nemzet és főhős viszonya – a „hűbeleség” mint nemzeti karakter (tétel) és a mű (bizonyítás?); vö. Imre (1990: 186), Szajbély (2002: 147–150), Z. Kovács (2008: 55, 60)
 - (1) Ezerszer elmondott tapasztalás,
S példája hőszám: Hübelé Balázs. (I. 9.)
- a tétel sem a nemzetre, sem Balázusra nem áll fenn
 - (2) E vasfej a fokoscsapást kiállja,
És éppen oly kemény, makacs belül;
Új eszme vagy reform nem ideálja,
Nagy ügy legyen, miért ő felhevül;
Előbb az eszmét jól belépipálja
Magába, rajta hosszasan elül;
Nem rest, de biz nem is izeg-mozog.
Nem nyargal elv terén, csak úgy kocog. (IV. 28.)
- Gyulai Pál: *Romhányi* – a szabadságharc témája mint nem-elbeszélendő téma (negatív meghatározás)
 - (3) De elég ebből immár ennyi,
Nem speech lesz ez a költemény,
S a lapokkal mért versenyezni
A honfi-phrasis mezején? (Romhányi, I. 2.)
- Vajda János: *Találkozások* – a hétköznapiság: az olvasói elvárások megerősítése, a hétköznapiság negligálása, vö. Imre (1990: 146), Bednatics (2007: 588)
 - (4) A Váci utcán, fényes délben,
Úgy fél tizenkettő után...
– Szép olvasónő a vidéken
Ez prózai neked talán? (Találkozások, I. 1.)
 - (5) Valóban kedves olvasónő,
Nem vadregényes ez a tér. (Találkozások; I. 3.)

=> az elbeszélő viszonya az elbeszélendő szöveghez problémaként jelenik meg – a tartalom széles skálán mozog (mű témája, főhős életének kontextusa)

=> *A délibábok hőse*: fokozottan személyes elbeszélő

2. Az elbeszélés mint öncsalás – az elbeszélés végeredménye

- elbeszélő és főhős viszonya – az elbeszélői fölény állandósága (?) és az öncsalás végessége (?)

(6) Mint vágyat egykor, most meg bút feled,
S marad szivében száraz bölcselet. (IV. 82.)

- a korábban jellemző attitűd felülírása, vö. Z. Kovács (2008: 63–64, 70), Imre (1990: 96)

(7) Hisz én is, ennyi tarka-barka rímmel
Mért bíbelődtem, s pöngetém dalom?
Miért merengtem egy mesén örömmel:
Nem-é: mert azzal enmagam csalom. (IV. 91.)

(8) Isten veled, szegény bohó Balázs. (IV. 91.)

- *Romhányi*: az utolsó ének az elbeszélő *speechére* fut ki; a latens téma explicitté válik

(9) Hogy nyomorultan el nem veszünk,
S két szörnyű vést kibírhatónk,
És nemzetül nagyobbá lettünk,
Győzön, legyőzve egyaránt:
Köszönjük Kossuth lángszavának,
És Görgei erős kardjának. (*Romhányi*, IV. 20.)

(10) De messze tértem, térjek vissza. (*Romhányi*, IV. 23.)

- *Találkozások*: az elbeszélő változatlanul lejegyző, fölény megmarad

(11) De mindegy... legalább nekem már!
Élsz, halsz, beteg vagy óriás,
Hajh! Az idő fölöttem eljár;
Jövőd, ha lesz, megírja más. (*Találkozások*, IV. 83.)

=> a szöveg végi reflexiók konvencionálisan jelen vannak, de nem feltétlenül jelentenek radikális felülírást

=> *A délibábok hőse*: a költemény mibenléte kérdőjeleződik meg, nem pusztán funkciója (*Romhányi*) vagy milyensége (*Találkozások*); az elbeszélés legalapvetőbb gesztusának értéke és annak az elbeszélői szubjektumhoz való viszonya tematizálódik

Válogatott bibliográfia

Bednancics Gábor (2007), *A magyar főváros lírai megjelenítésmódjai = A magyar irodalom története II.*, szerk. Szegedy-Maszák Mihály–Veres András, Bp., Gondolat Kiadó, 2007, 583–597.

Imre László (1990), *A magyar verses regény*, Bp., Akadémiai Kiadó, 1990.

Szajbély Mihály (2002), *A délibábok hőse: Egy rendszerelvű megközelítés lehetséges szempontjai = A két Arany:*

Összehasonlító tanulmányok, szerk. Korompay H. János, Bp., Universitas Könyvkiadó, 2002, 121–154.

Z. Kovács Zoltán (2008), *Verses regény, humoros etika*, Irodalomtörténet, 2008/1, 52–70.